

PRISCILIANO *VERSUS* SANTIAGO

Por: Pablo Pérez Fernández
Vicario da Armada

1.- A SUA ORIXE E A SUA DOCTRINA

Prisciliano ten sido sempre –e aínda hoxe- un personaxe fortemente controvertido. Para algúns trátase simplemente dun herexe. Para outros, estamos diante de un reformador relixioso con mostras de grande clarividencia

Non se coñece con precisión o ano nin o lugar do seu nacemento. Moitos din que naceu o ano 340 na Hispania Occidental, mais concretamente na provincia romana de Gallaecia, no seo dunha familia senatorial. Outros din que era lusitano ou bético. Sexa o que sexa, o certo é que foi aquí en Galicia onde o seu movemento resultou especialmente intenso e duradeiro.

En datas anteriores ao ano 370 trasladouse a Burdeos para recibir formación co retórico Delfidius. Alí, nas aforas da cidade, xuntamente co seu mentor e coa muller deste, chamada Eucrocia, fundou unha comunidade de tendencia rigorista. Tamén se lle recoñece unha relación con Prócula, filla deles.

Alá polo ano 379, durante o consulado de Ausonio e Olibrio, retornou a Galicia e comezou a súa etapa predicante. Home de extraordinaria cultura, empezou a súa actividade pública difundindo e espallando unha nova mentalidade. Tomando como base e alicerce o gnosticismo, promovía e fomentaba un conxunto de prácticas máis ou menos máxicas que estaban relacionadas ou vencelladas coa natureza e co respecto e consideración cara aos ritos e costumes tradicionais. A súa doutrina, que algúns definiron como “unha mestura de cristianismo, de maniqueísmo e de panteísmo astrolóxico”, caracterizábase por un forte rigor ascético e baseábase na igualdade, na liberdade e no respecto.

As súas ideas obtiveron un grande éxito. Primeiro foi entre as mulleres e as clases populares. Pero axiña gañou moitos

adeptos tamén entre a xente culta e de certo nivel económico. En pouco tempo os seus seguidores contábanse por milleiros. Entre eles estaban numerosos cregos e mesmo algúns bispos.

2.- BISPO CONDENADO E ABSOLTO

Denunciado e delatado como herexe polos bispos Hidacio e Valerio e por algún outro, reuniuse o ano 380 un Concilio en Caesaraugusta para condenalo a el, aos seus seguidores e máis ás súas ideas. Sen embargo, este Concilio non se atreveu a tomar ningunha decisión e ningunha determinación ao respecto. Ao contrario, Prisciliano, auspiciado e impulsado polos seus influentes valedores, principalmente polos bispos Instancio e Salviano, foi elixido bispo para a sé de Avila que estaba vacante.

Esta elección para o episcopado, lonxe de calmar e aplacar as iras e o furor en contra del, fíxoas medrar. As loitas entre os seus partidarios e os seus detractores foron a mais. Os seus inimigos obtiveron do emperador Graciano, que daquela tiña instalada a súa corte en Milán, un *rescripto* polo que excomungaba e desterraba das súas sés episcopais a Prisciliano e aos seus adeptos. Ao ir a máis a persecución contra eles, Prisciliano foi expulsado da Península. Abandonou todos os seus bens e cos seus seguidores marchou a Roma co gallo de xustificarse e defenderse diante do Papa San Dámaso. Corría o ano 382.

En Roma o Papa non o recibiu pois non se consideraba competente para anular un *rescripto* do emperador. Entón Prisciliano dirixiuse a Milán. Alí tampouco atopou en San Ambrosio, bispo de Milán, todo o apoio que desexaba. Sen embargo, aproveitando a ausencia do emperador Graciano, logrou convencer ao “mestre dos oficios” para que anulase o anterior decreto imperial.

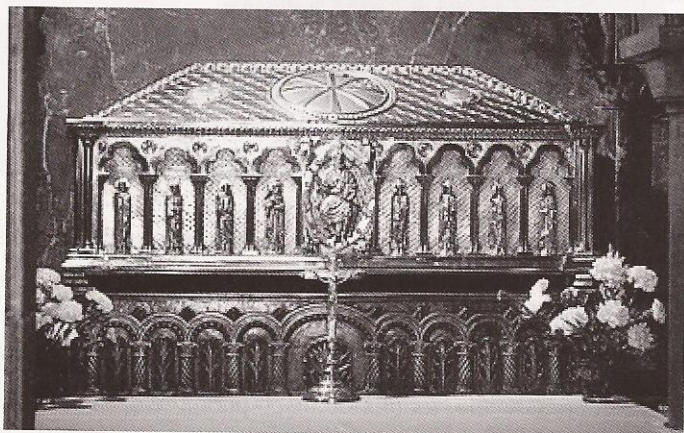
Ceibe da condena expresa, puido retornar á Península. E diste xeito, os seus partidarios viron reafirmada a situación do grupo e acadaron licenza para recuperar as súas dioceses e as súas igrexas. Foi nese momento cando os seguidores de Prisciliano medraron sobranceiramente, sobre todo entre o clero e a burguesía

3.- NOVA E DEFINITIVA CONDENA

O ano 383, Máximo, despois do asasinato de Graciano, foi nomeado polas súas lexións novo emperador de Occidente. Para afianzarse no trono, buscou apoio na Igrexa católica, brindándolle amparo institucional fronte aos numerosos

movimentos disidentes que pululaban dentro dela, axitándoa fortemente. Un dos mais activos e bulideiros era, mesmamente, o de Prisciliano. De aí, o desexo imperial de condenalo oficialmente.

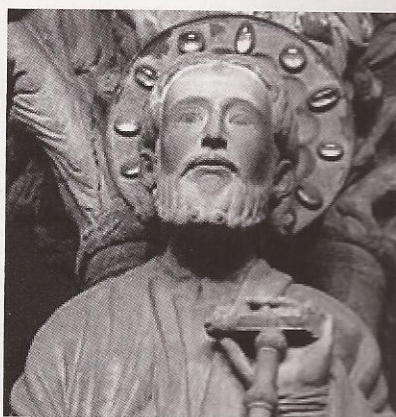
Con esta finalidade convocou o ano 384 un concilio en Burdeos, ao que decidiron acudir Prisciliano e varios seguidores seus. Parece que todos querían resolver, dunha

vez por todas, o conflito provocado pola súa persoa e pola súa doutrina, que xa se espallara por toda a Península Ibérica e mesmo polas Galias.

Durante a celebración deste concilio, no que se condenou de novo a doutrina priscilianista, unha multitude alienada e acirrada lapidou a Urbica, unha boa discípula de Prisciliano. Entón, este apelou directamente ao emperador. Abandonou o concilio e dirixiuse ao norte, a Treveris, onde Máximo tiña establecida a súa corte. Descoñecedor das intrigas que se tecían en contra del na corte imperial, tentaba convencer ao emperador para que terciase a prol do seu grupo.

Cando Prisciliano chegou a Treveris, o emperador, desexoso de contar co apoio da xerarquía católica, prendeuno e someteuno a xuízo. Nel foi acusado de bruxería e de practicar rituais máxicos. Entre eles estaban, concretamente, as danzas nocturnas, o uso de herbas abortivas e a práctica da astroloxía cabalística.

Tras obter mediante torturas unha confesión do propio Prisciliano, foi condenado como herexe. E, malia as dúbidas e vacilacións de importantes persoeiros e coa oposición de San Martiño de Tours, foi decapitado o ano 385 xuntamente con moitos dos seus. Era a primeira vez na historia que o brazo secular condenaba a morte e executaba a un herexe.

Despois da súa morte, axiña comezou a ser venerado como mártir e santo. Os seus seguidores trouxeron o seu

corpo por mar e enterrárono nun lugar de Galicia. E foi aquí en Galicia onde o seu influxo se fixo sentir dun xeito sobranceiro, aínda que non se poida determinar con seguridade ata que ano perdurou. De feito, dous séculos despois da súa morte, aínda atopamos alusións a el no concilio de Braga, que se celebrou o ano 573.

4.- O SEU SARTEGO

¿Onde está soterrado Prisciliano?. Non o sabemos. Téñense aventurado moitas hipóteses e suposicións. A mais común e usual fala dun misterioso edificio en Santa Baia de Bóveda, na provincia de Lugo. Outros falan dun lugar chamado “Os Mártires” na parroquia de San Miguel de Valga, na provincia de Pontevedra. E unha hipótese, moi popular por certo, propón unha alternativa a tradición cristiá, sospeitando que o que está soterrado en Compostela é Prisciliano e non Santiago. Baseados no feito de que os seus discípulos trouxeron o seu corpo a Galicia e dito corpo nunca apareceu, tense lanzado a hipótese de que moi ben este poida ser o seu sartego.

Esta teoría naceu, ao parecer, nos ambientes rexeneracionistas de finais do século XIX. Pénsase que foi formulada por primeira vez Louis Duchaste. Este haxiógrafo publicou o ano 1900 na revista “Annales de Midi” un artigo titulado “Saint Jacques en Galice”. Nel suxire, baseándose na viaxe que os discípulos de Prisciliano fixeron cos seus restos mortais á súa terra natal, que é el o que está soterrado en Compostela. Tamén Don Miguel de Unamuno faise eco desta posibilidade. Nunha ocasión, en chegando a Galicia, exclamou: “O sartego de Santiago é propiedade de toda España; pero quizais o que repousa nel sexa Prisciliano, o gnóstico galego, bispo de Avila, quen no século IV mesturou o paganismo dos seus paisanos coas doutrinas cristiás”.

Esta suposición, aínda que nunha primeira ollada, poida resultar atraente e atractiva, carece de todo apoio científico. Trátase dunha hipótese que adoece dunha elemental falta de rigor. Non existe nin un só testemuño que a confirme con fundamento e que poida alicerzar a súa veracidade.

Ademais, como di Sánchez Albornoz: “a suposición de que as santas reliquias veneradas na catedral de Santiago de Compostela pertencen ao herexe Prisciliano, ten un tafo anticlerical e antieclesial moi do século XIX”.

Pablo Pérez Fernández
Vigairo da Armada